



RAFA GIL



Adéu a l'horta

RAFA GIL



L'horta que envolta la ciutat de València i que ha estat la seua marca d'identitat al llarg de la història està a punt de desaparèixer. El creixement de la ciutat i de la seua àrea metropolitana ha relegat a un segon pla els usos agrícoles en benefici dels negocis immobiliaris.



El Consell Valencià de Cultura (CVC) va aprovar la setmana passada un dictamen sobre la conservació de l'horta de València. L'informe ha estat elaborat a partir de les consultes a onze entitats que han analitzat l'actual situació de l'horta de València des de diferents punts de vista. Així, per a la Reial Sèquia de Montcada i el Tribunal de les Aigües, el problema de l'horta és l'escassa rendibilitat de l'agricultura, agreujada pel minifundisme, la distribució de la terra en petites parcel·les, la qual cosa la fa més vulnerable a la pressió de l'urbanisme, i més encara quan es parla de promotors immobiliaris, que ofereixen més diners als petits propietaris de la terra per un sòl qualificat com a urbanitzable

que el que aquests poden treure de la venda dels seus productes agrícoles.

De la seua banda, les administracions públiques que han participat en l'elaboració d'aquest informe, entre les quals trobem la Conselleria d'Agricultura, la Conselleria d'Obres Públiques, la Conselleria de Medi Ambient i l'Ajuntament d'Alboraia, expliquen que la desaparició de l'horta és conseqüència de la pressió urbanística que exerceixen la mateixa ciutat de València i la resta de poblacions de la comarca de l'Horta.

El conjunt de la comarca inclou 44 municipis, una extensió de 633,6 quilòmetres quadrats i una població de 1.364.544 habitants, segons el cens del 1998. Segons les administracions, a l'hora de planificar la salvació de l'horta s'han de tenir en compte consideracions de caràcter històric, socioeconòmic i cultural per entendre la diversitat de factors que intervenen en el problema.

Precisament una de les conclusions a què arriba el dictamen del CVC és la necessitat de crear una entitat supramunicipal i interinstitucional que supere els problemes de coordinació i dispersió de competències entre els diferents ajuntaments implicats en la supervivència de l'horta. Una conclusió que molts pensaran que arriba tard, sobretot després que el Partit Popular, al capdavant de les institucions valencianes, va dissoldre el Consell Metropolità de l'Horta (CMH) el passat mes de desembre. El CMH era l'ens públic que gestionava l'eliminació dels residus urbans i el cicle integral de l'aigua de l'àrea metropolitana de València des de la seua creació, l'any 1987. La limitació de les seues funcions i competències no feia homologable el CMH amb altres entitats metropolitanes europees, que es fan càrrec de la planificació del transport i fins i tot dels plans generals d'ordenació urbana (PGOU). Tot i la manca de competències per abordar tots els factors que intervenen en la conservació de l'horta de València, el CMH era l'úni-

ca entitat supramunicipal i interinstitucional, per això ara l'enyoren les administracions que han assessorat el Consell Valencià de Cultura en la redacció del seu dictamen.

Finalment el Grup Cabanilles de defensa de l'Horta de València, integrat per professors de la Universitat de València, ha elaborat la part de l'informe corresponent a les conseqüències ecològiques derivades de la substitució dels cultius pel formigó de carreteres i edificis. Com a solució de futur demanen mesures fermes de protecció expressa, d'ordenació territorial i un pla supramunicipal de desenvolupament de l'horta.

Pacte social. La necessitat de sòl urbanitzable per a actuacions d'interès general, les possibilitats de rendibilitat de la superfície de terra cultivable existent i els interessos urbanístics dels municipis són els tres factors que aconsellen crear un organisme supramunicipal en què haurien d'intervenir els diferents agents implicats en la conservació de l'horta de València: llauradors, administracions públiques i tècnics de la Universitat.

Un pacte social que hauria de conduir a la creació d'una nova entitat metropolitana. I diem nova perquè tal i com afirmen alguns arquitectes i urbanistes, els problemes de coordinació i planificació de les actuacions sobre l'horta i sobre tota l'àrea metropolitana de València es podrien haver solucionat dotant de majors competències el CMH. La desaparició d'aquesta entitat sembla més una qüestió d'interessos polítics que de falta d'utilitat, reconeguda ara pel dictamen del CVC.

Finalment, l'informe proposa dues eixides per a l'horta. Una primera seria la creació d'una marca de qualitat a través de la denominació d'origen i la modernització en la gestió dels seus productes, dirigits al mercat de la mateixa ciutat de València, i una segona a partir de les formes no tradicionals d'explotació, com l'agroturisme o les activitats pe-

RAFA GIL



Estat de les obres de la Ciutat de les Ciències. Aquestes grans infraestructures contrasten amb la deixadesa amb què les administracions han tractat l'horta de València.

1 L'HORTA DE CAMPANAR

L'antic poble de Campanar, barri des del 1897, ha perdut la pràctica totalitat del seu territori d'horta, pressionat pel creixement de la ciutat. Un dels fets més greus en la desaparició de l'horta d'aquesta part de la ciutat és l'enderrocament de les alqueries de Campanar, un patrimoni històric que ha desaparegut sota les rondes de circumval·lació i la construcció d'habitatges.

2 EL TERCER CINTURO

El tercer cinturó és el projecte de circumval·lació de la ciutat de València pel nord de la comarca de l'horta. Aquest projecte data del 1971 i ha estat aturat per les successives protestes dels col·lectius veïnals, que s'han oposat a la construcció d'aquesta barrera de formigó, que travessarà els territoris que encara ocupa l'horta. L'administració va recuperar el projecte el juny del 1998, però la Plataforma contra el Tercer Cinturó ha mobilitzat els veïns dels pobles de l'horta nord i ha aconseguit paraitzar el projecte. De moment.

PRINCIPALS CONFLICTES A L'HORTA



3 LA PUNTA

Els terrenys dels barris de la Punta i Natzaret eren territoris d'horta protegida (700.000 metres quadrats), fins que l'autoritat portuària de la ciutat i l'administració decidiren requalificar els terrenys per construir-hi la Zona d'Activitats Logístiques (ZAL) a fi d'impulsar l'activitat econòmica del port de València. L'alternativa de traslladar la ZAL a Sagunt, vint quilòmetres al nord, ha estat desestimada, de la mateixa manera que l'oposició al projecte de les associacions de veïns.

4 CABANYAL-CANYAMELAR

Des del passat 31 de març, l'Ajuntament de València ha donat llum verd a l'ampliació de l'avinguda de Blasco Ibáñez fins a la mar. Aquesta operació urbanística destrueix el barri marítim del Cabanyal-Canyamelar, i probablement donarà pas al negoci dels habitatges de luxe en primera línia de platja.

dagògiques dirigides al món escolar. En aquest sentit cal destacar la possibilitat que l'Agència Valenciana de Turisme elabore una ruta per l'horta que tinga en compte la importància d'elements com el Tribunal de les Aigües i la xarxa de sèquies.

Però lluny dels desitjos exposats en aquest informe que ara s'ha fet públic, cal fer un repàs pels diferents conflictes que provoquen la desaparició de l'horta,

fonamentalment l'expansió de la ciutat, i el negoci de l'especulació immobiliària. En els darrers cinc anys s'han obert diversos fronts en què l'horta va desaparèixer, o ha desaparegut per complet, com en el cas del barri de Campanar, al nord-oest de València. En aquest procés ha tingut molt a veure l'acció de promotors immobiliaris com ara l'empresa Onofre Miguel, propietat de la família Lladro, la ma-

teixa que pretén construir un hotel de luxe al costat del Jardí Botànic de València.

Per entendre com ha desaparegut l'horta de València en els darrers cinquanta anys caldrà preguntar-se quin és el model de ciutat que hem creat, així com alguns dels episodis que expliquen les dificultats per modificar el ritme de creixement de València, que s'expandeix com una taca d'oli que va guanyant terreny a l'horta. A més



RAFA GIL



ARXIU



Dues imges del riu. La fotografia de la dreta ens mostra el projecte de construcció d'una gran autopista que es va elaborar en temps del franquisme. A l'esquerra podem observar el jardí que finalment es va construir durant els anys vuitanta.

del barri de Campanar també cal destacar la construcció de la Zona d'Activitats Logístiques (ZAL) en els terrenys d'horta situats al costat del barri de la Punta i Nazaret, al sud-est de la ciutat, o el projecte de construcció del tercer cinturó de ronda, una autopista que travessaria el nord de la comarca, la menys castigada, de moment, pel creixement urbà.

Cap a la ciutat de serveis. València ha passat de ser la capital agrícola que era a principis de segle, per entrar, potser sense saber-ho, en una lluita frenètica per convertir-se en una gran metròpoli mundial. I bona mostra d'això són els fastos arquitectònics que han marcat les dues darreres dècades en què la major part de projectes arquitectònics s'han dirigit a la construcció d'infraestructures de serveis. El Palau de la Música, la xarxa de metro, l'ampliació i reforma de les instal·lacions portuàries, el *by pass* que desvia el trànsit provinent de l'autopista A-7 envoltant la ciutat fins a la connexió amb la part sud, o, més recentment, la Ciutat de les Arts i les Ciències.

Però les transformacions urbanes de València al llarg d'aquests anys han tingut conseqüències negatives per al medi ambient i sobretot per al mateix territori

València ha passat de ser una capital agrícola a entrar en una lluita frenètica per convertir-se en una gran metròpoli mundial.

on s'assenta la ciutat i on viuen els seus habitants, l'horta. Tal i com afirma un estudi publicat a *Articles Urbans* (1999) per l'arquitecte i urbanista Carles Dolç i pel desaparegut Just Ramírez, "a València predomina la planificació urbanística de sotmetiment a una tendència impulsiva d'expansió que no pretén pensar-se ni frenar-se ni reorientar-se". La manca d'una planificació que respecte l'horta com un valor de qualitat de vida i d'equilibri mediambiental és la crítica més important que s'ha fet als responsables municipals i autonòmics. De fet, una de les constants que ha marcat la discussió sobre el creixement de la ciutat ha estat la conservació de l'horta de Valèn-

cia, o la necessitat de dotar d'espais verds al centre urbà. Fruit d'aquest debat, que es convertí en lluita veïnal des de finals dels anys setanta, és l'actual Parc del Túria. Aquest, situat a l'antic llit del riu, que té la seua desembocadura al sud de València i que voreja la ciutat pel nord del seu centre històric, és avui un pulmó verd en forma d'autopista que travessa d'oest a est la ciutat i que serveix de frontera imaginària del nord i el sud. Però el resultat final potser oculta el que fou una llarga lluita per aconseguir que el caixer del riu no correguera altres sorts, víctima del frenesí constructor d'algun alcalde franquista, que com es pot observar a la imatge de dalt va projectar aprofitar el caixer del riu per construir-hi una autopista. Al capdavant les lluites del passat connecten amb les del present. Salvar el barri del Cabanyal-Canyamelar i aturar l'ampliació de l'avinguda de Blasco Ibáñez, impedir la construcció del tercer cinturó de ronda, o, senzillament, reordenar el creixement de la ciutat cap a la utilització dels centenars d'habitatges desocupats del centre de la ciutat podrien evitar que en un futur imatges com la de dalt es facen realitat.

Pau Caparrós